

Душко Димитријевић, Научни саветник
Институт за међународну политику и привреду

АГРЕСИЈА – ЗЛОЧИН ПРОТИВ СВЕТСКОГ МИРА

Апстракт: Стварањем Друштва народа након Првог светског рата, борба за очувањем светског мира постала је главни циљ међународне заједнице. Очување светског мира међутим, није се могло свести само на сузбијање оружаних сукоба и решавање локалних међудржавних спорова, због чега је инсистирано да се у постојећи систем безбедности угради правна дефиниција појма "агресије". Друштво народа није било кадро да усвоји јединствену дефиницију агресије, али је ипак допринело да се агресија правно санкционише као један вид нападачког рата. По завршетку Другог светског рата, уношењем правила о забрани употребе силе у Повељу Уједињених нација, обновљена је расправа о дефиницији агресије. Мишљења која су подупирала изградњу њеног јединственог појма, наишла су на одређене отпоре који су правдани ставом да дефиниција не може да покрије све видове агресије, те да њено евентуално усвајање може довести до различитих злоупотреба на међународном плану. Као компромисно решење, изнет је предлог одредбе члана 39. Повеље, на основу које Савет безбедности има дискреционо право да одлучује о одржавању или васпостављању међународног мира. За велике силе и сталне чланице Савета, поменуто "решење" било је много прихватљивије, будући да су њиме могле онемогућити доношење било каквих одлука, а пропо агресије. Такав приступ међутим, због позамашне опозиције остатка света, пролонгирао је рад на изради јединствене дефиниције агресије. Па ипак, временом је дошло до узајамних попуштања и чланице Уједињених нација, постигле су коначан договор кроз резолуцију Генералне скупштине 3314 (XXIX) од 14. децембра 1974. године. Дефиниција агресије коју резолуција промовише, допринела је прогресивном развоју не само међународног јавног права, већ и међународног кривичног права пошто је послужила као основа за дефинисање агресије најпре у нацрту Кодекса о злочинима против мира и безбедности човечанства, а потом и у Римском статуту сталног Међународног кривичног суда у Хагу. Иако је тиме, направљен извесни институционални помак у погледу утврђивања индивидуалне кривичноправне одговорности, остало је и даље отвореним питање детерминације агресије у систему Уједињених нација. Просуђивање Савета безбедности, шта чини претњу и повреду мира, а шта чини акт агресије у досадашњој пракси није демонстрирано на правно конзистентан начин, што је *per se*, оставило простора за волунтаристичка тумачења значења одржања светског мира и безбедности.

Кључне речи: Агресија, злочин против мира, употреба силе, Повеља, Уједињене нације, Савет безбедности, Међународни кривични суд

Покушаји дефинисања агресије након Првог светског рата

Историјска динамика развоја међународних односа након Првог светског рата, указује на зачетке стварања једног новог правног поретка у оквиру међународне заједнице коју је персонификовало Друштво народа - прва међународне организација универзалног карактера. Неуспешни покушај суђења немачком цару Вилхелму II по основу одредаба Версајског мировног уговора, за "највишу увреду нанету међународном моралу и светој важности уговора", подстакао је ширу расправу о утврђивању појма агресије кроз тумачење Пакта Друштва народа.¹ С обзиром да се на основу члана 10. Пакта предвиђала гаранција поштовања територијалног интегритета и политичке независности од сваког спољног напада, претње или опасности напада, требало је разлучити случајеве допуштене употребе силе у односу на агресивне чини којима се ова гаранција крши.² То питање, покренуто је 1923. године, поводом нацрта Уговора о узајамној помоћи у чијој изради је учествовала Стална саветодавна комисија и Специјални комитет Привремене мешовите комисије Друштва народа. Између ова два тела постојале су непомирљиве разлике у вези појмовне детерминације злочина агресије. Док је за Сталну саветодавну комисију главни субјективни елемент агресије била намера за извршење непосредног облика агресије, за Специјални комитет битни елемент појма агресије састојао се у објективном мерилу - повреди територијалног интегритета за чију оцену би у сваком поједином случају требало да буде ангажован Савет Друштва народа. Коначан текст Уговора о узајамној помоћи из 1923. године, садржао је елементе за негативно одређење појма агресије кроз агресивну намеру као искључиви критеријум.

Наредни безуспешни покушај утврђивања дефиниције агресије био је садржан у члану 10. Женевског протокола о мирном решавању међународних спорова из 1924. године, према којем је је агресор свака држава коју Савет Друштва народа једногласно означи као такву.³ Сам појам "агресија" према Женевском протоколу означавао је прибегавање рату кршењем обавеза предвиђених Протоколом и Пактом Друштва народа.⁴ Тумачење *argumentum a contrario*, ове одредбе, упућује да чин агресије не би представљала употреба оружане силе против територијалног интегритета других држава, а изван одредби поменутих аката. Другим речима, могући агресивни акти предузети изван поменутог правног оквира, а којима се не намерава успоставити ратно стање били би у синхронитету са међународним правом.

У нацрту Уговора о разоружању и безбедности који је припремљен у оквиру Конференције о разоружању 1924. године, управо је потврђен један овакав приступ. Иако је нацрт сачињен ван система Друштва народа, имао је одговарајућу тежину као уосталом и Уговор о узајамним гаранцијама (тзв. Рајнски пакт), закључен између Немачке, Француске, Велике Британије, Белгије и Италије 16. октобра 1925. године у Локарну. Рајнски пакт је, уз уговорене гаранције о ненападању садржао посебну формулацију за обичне и квалификоване облике агресије. У том смислу, разлика је направљена између две групе агресорских аката. Прва укључује напад, инвазију и вођење агре-

¹ Версајски уговор, као и остали мировни уговори закључени након Првог светског рата, инкорпорирани су у свој текст Пакт друштва народа. Видети: "Уговор о миру између сила савезничких и удружених и Немачке", *Службене новине Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца*, 1920, 119а.

² Луј ле Фир, *Међународно јавно право*, Геца Кон, 1934, стр. 309-310.

³ Ђура Поповић, *Лига народа, њен постанак, уређење и рад*, Српска књижевна задруга, Београд, 1931, стр. 178.

⁴ Милош Радојковић, "Дефиниција нападача", *Архив за правне и друштвене науке*, 1934, Vol. XXVIII (XLV), бр. 3, стр. 194.

сорског рата, док друга група обухвата прелазак државне границе, отварање непријатељства и концентрисање оружаних снага на територији демилитаризоване зоне.⁵

Већи напредак у дефинисању агресије учињен је Париским или тзв. Бријан-Келоговим пактом од 27. августа 1928. године, који је настао након дугогодишњих преговора између Француске и Сејдињених Америчких Држава. На ширем међународном плану, Париским пактом забрањен је рат као средство за решавање међународних спорова. Њиме су забрањени сви ратови, осим одбрамбених. За разлику од Пакта Друштва народа који оставља могућност вођења рата у случају кад протекне рок од три месеца после доношења арбитражне одлуке или после једногласно усвојеног извештаја поднетог Савету друштва народа (члан 12. став 1. и члан 15. став 7. Пакта), односно кад се држава чланица одбије да изврши пресуду (члан 13. став Пакта), као и кад се спор односи на питање које спада у искључиву надлежност држава (члан 15. став 8), Париски пакт те исте могућности одбацује, будући да утврђује да се државе прихватањем његових одредби, "одричу рата као оруђа својих националних политика у међусобним односима" (члан 1).⁶ Отуд, државе агресори не могу да истичу оправданост свога напада на другу државу, а агресором се сматра свака држава која прибегне оружаним активностима. Слабост наведеног приступа огледао се у недостатку институционалних механизма за његову примену, што је остављало могућност разним произвољним тумачењима права на самоодбрану, не само од стране држава које су биле уговорнице Париског пакта, већ и од стране држава неугговорница за које је овај правни инструмент био *рес интер алиос ацта*.⁷

Наредни корак у инкриминацији агресије учињен је у предлогу Акта о дефиницији агресора уз додатни Протокол који је био израђен за потребе Конференције о смањењу и ограничењу наоружања из 1933. године. У наведеним документима, који симболично носе назив "Литвинов-Политисова дефиниција", енумеративном и синтетичком методом образлаже се појам агресије кроз следећа противправна дела: објаву рата; оружану инвазију на територију друге државе без објаве рата; бомбардовање територије друге државе; упад на територију друге државе копненим, поморским или ваздушним снагама, без одобрења владе, односно поступање противно таквом одобрењу; блокада обала или лука.⁸ У члану 2. предлога, било је прописано да никакви разлози политичке, војне, економске или друге природе неће моћи да служе као оправдање или извињење за било који вид агресије који су побројани у члану 1. Иако је предлог послужио за састављање нацрта Акта о дефиницији агресора (који нажалост није био усвојен), сам предлог "Литвинов-Политисове дефиниције био је унет у три мултилатералне конвенције закључене 1933. године, на међународној конференцији посвећеној економским питањима у Лондону, а потом, и у неке уговоре и правне инструменте регионалног значаја.⁹

---

⁵ Миодраг Сукијасовић, Појам агресије у међународном праву, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 1967, стр. 49-50.

⁶ Илија Пржић, *Ново међународно право – расправе и чланци*, Геца Кон, Београд, 1934, стр. 191-196.

⁷ Смиља Аврамов, Миленко Крећа, *Међународно јавно право*, Савремена администрација, Београд, 2008, стр. 588.

⁸ За дефинисање агресије меродавна су три метода: 1) Енумеративни метод који се заснива на таксативном набрајању различитих видова агресије; 2) Синтетички метод који даје општу формулацију свих видова агресивних чини за које су предвиђене одговарајуће мере; 3) Комбиновани метод који садржи елементе енумеративне и синтетичке методе. Видети: Јурај Андрасу, Божидар Бакотић, Маја Сершић, Будислав Вукас, *Међународно право*, Трећа књига, Школска књига, Загреб, 2006, стр. 101.

⁹ Реч је о следећим правним инструментима: Конвенцији о дефиницији агресије од 3. јула 1933. године, коју су закључиле Естонија, Пољска, Иран, Летонија, Финска, Румунија, Турска, Авганистан и Совјетски Савез; Кон-

Иако су између два светска рата постојале јасне намере у вези утврђивања опште обавезне дефиниције агресије, међународна заједница није била спремна да прихвати такву могућност. Разлог лежи у чињеници да би утврђивање дефиниције агресивних чини могло ограничити слободу државних акција на међународном плану. Истина, у оквиру Друштва народа био је дефинитивно сужен простор за могућу употребу силе кроз забрану нападачког рата, али његов правни поредак није успео да забрани друге видове употребе оружане силе.

Да је дефинисање агресије био дуготрајан и напоран посао са непредвидљивим исходом и правним последицама, сведоче и покушаји да се на Лондонској конференцији савезничких сила у Другом светском рату одржаној у августу 1945. године, кроз Споразум о оснивању Међународног војног трибунала за суђење главним ратним злочинцима у Нирнбергу и придодати му Статут, пружи елементарни опис овог међународног кривичног дела "ради правичног и брзог суђења и кажњавања главних ратних злочинаца европске Осовине".¹⁰ Према члану 6. тачка а. Статута Међународног војног трибунала злочин агресије сврстан је у злочине против мира који таксативно укључује планирање, припремање, започињање или вођење агресорског рата или рата којим се крше међународни уговори, споразуми или гаранције, или учествовање у неком заједничком плану или завери за извршење ма којег од наведених дела.¹¹ Из поменуто дефиниције произилази противправност агресорских ратова за које је пред Међународним војним трибуналом утврђено да су били забрањени међународним правом и пре доношења Статута (пре свега међународним уговорима и обичајима), а што је било од значаја не само за утврђивање државне одговорности, већ и за вођење индивидуалних кривичних поступака против ратних злочинаца у складу са правним начелом: *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*.¹² Сличан приступ имао је и Међународни војни суд за Далеки исток у Токију, који је био установљен наредбом окупационих власти САД у јануару 1946. године, а пред којим су неки од оптужених осуђени за планирање, припремање, започињање или вођење "објављеног или нео-

венцији о дефиницији агресије од 4. јула 1933. године, коју су закључиле Румунија, Чехословачка, Турска, Совјетски Савез и Југославија и Конвенцији од 5. јула 1933. коју су склопиле Литванија и Совјетски Савез. Дефиниција је унета и у Пакт балканског савеза од 9 фебруара 1934. године, између Турске, Грчке, Румуније и Југославије, у Уговор о арапском братству и савезништву од 2. априла 1936. године, између Саудијске Арабије и Ирака и у Источни пакт о пријатељству и ненападању тзв. Saadabadski пакт од 8 јула 1937. године, склопљеним између Avganistana, Ирака, Ирана и Турске. Слична дефиниција садржана је и у резервама које је Колумбија изјавила 1934. године на Пакт Saavedra Lamas из 1936. године, на Конвенцију о усклађивању, проужавању и обезбењу извршења постојећих уговора између америчких држава. Такође, дефиниције агресије садржане су актима регионалног значаја попут мексичког нацрта Кодекса мира из 1933. године, нацрта Уговора за jaчање средстава намењених спречавању рата између америчких земаља из 1936. године, боливијског нацрта Конвенције о дефиницији нападача и примени санкција из 1938. године, Харвардског нацрта Конвенције о правима и дужностима држава за случај агресије из 1939. године и Havanske декларације против агресије из 1940. године. Видети: Miodrag Sukijasović, "Агресија најзад дефинисана", *Jugoslovenska revija za međunarodno pravo*, 1976, Vol. XXIII, br. 1-2, str. 118.

¹⁰ Милан Бартош, *Међународно јавно право*, Прва књига, Култура, Београд, 1954, стр. 384.

¹¹ *Нимбершка пресуда*, Архив за правне и друштвене науке, Београд, 1948, стр. 11.

¹² Полазећи од става да забрана агресије није само садржана у међународним уговорима и гаранцијама легислативног карактера, већ и у обичајном међународном праву и општим правним начелима који вођење агресивног рата сматрају криминалним актом, Међународни војни трибунал оптужио је лидере, организаторе, подстрекаче и саучеснике који су учествовали у формулисању или извршењу "заједничког плана или завере за извршење злочина агресије". Видети: Yoram Dinstein, *War, Aggression and Self-Defence*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005, p.118.

бјављеног агресорског рата".¹³ Овакав правни исход убрзо је био и легитимисан у оквиру система Уједињених нација, кроз резолуцију Генералне скупштине 95 (И) од 11. децембра 1946. године, којом су потврђени принципи међународног права садржани у Нирнбершком Статуту и пресудама Међународног војног трибунала.¹⁴

Дефинисање агресије у оквиру Уједињених нација

Утврђивање дефиниције агресије у оквиру система Уједињених нација покренуто је на оснивачкој конференцији одржаној од 25. априла до 26. јуна 1945. године у Сан Франциску. Сматрајући да раније присутна решења у међународној пракси не представљају довољну гаранцију за очување територијалног интегритета и политичке независности држава, земље Трећег света (Боливија, Колумбија и Филипини), изнеле су сопствене предлоге дефиниције агресије ослањајући се на еnumerативни или синтетички приступ, те на разне комбинације "Литвинов-Политисове дефиниције", агресије из 1933. године, које нису прошле сагласност надлежних органа и тела Уједињених нација.¹⁵ Главни разлог за одбијање изнетих предлога био је у мишљењу да дефинисање агресије превазилази задате оквире конференције, а тиме и циљеве Повеље. Стога је одлучено да се Савету безбедности препусти доношење одлука у вези постојања агресије у сваком конкретном случају.¹⁶ Овакав приступ, подстакао је оправдане сумње у могућност проналажења било каквих задовољавајућих решења. Међутим, већ на Петом заседању Генералне скупштине 1950. године, на коме је једна од главних тема била расправа о правима и дужностима држава у случају избијања непријатељства, превладала је свест о вишим заједничким интересима. Томе је допринела и општа политичка клима у свету која је била "осенчена" кризом на Корејском полуострву. Највећи број држава, поготово оних из Трећег света, изражаво је спремност да се агресија коначно регулише под окриљем светске организације. Уважавајући комплексност питања која агресија покреће, почев од формулисања видова њеног испољавања, па до инкорпорирања у нацрт Кодекса злочина против међународног мира и безбедности, Генерална скупштина је усвојила резолуцију 688 (VII) 20. децембра 1952. године, којом је, у току 1953. године, формирала Специјални комитет задужен за израду дефиниције агресије.¹⁷ Комитет је био састављен од 15 представника држава чланица. У оквиру делегираних овлашћења, Специјални комитет је *интер алиа*, имао задатак да проучи различите видове агресије, као и односе који постоје између агресије и одржавања светског мира. У последњем поменутом контексту, посебно су била обухваћена питања израде нацрта Кодекса злочина против мира и могућности његове примене у међународној пракси. Усвајањем резолуције Генералне скупштине 895(IX) од 4. децембра 1954. године, Генерална скупштина је

---

¹³ Benjamin B. Ferencz, "The Crime of Aggression", in: G. McDonald Kirk, O. Swaak-Goldman (eds.), *Substantive and Procedural Aspects of International Criminal Law: Commentary*, Vol. I, Kluwer Law International, Hague, 2000, pp. 48, etc;

¹⁴ Истом резолуцијом, Генерална скупштина позвала је Комитет за кодификацију и прогресивни развој да формулише поменуте принципе. Посао око кодификације и прогресивног развоја Нирнбершких начела наставила је и довршила Комисија за међународно право 1950. године. Видети: Милан Бартош, *Међународно јавно право*, op. cit., стр. 386; Antonio Kaseze, *Међународно кривично право*, Досије, Београд, 2005, стр. 128;

¹⁵ *UNCIO, 1945*, Vol. 12, Doc. 881/III/3/46, pp. 505, etc.

¹⁶ *United Nations Conference on International Organisation*, 1945, Vol. 12, pp. 448, 505; Велибор Гавранов, *Принципи и примена система колективне безбедности Уједињених нација*, Институт за упоредно право, Београд, 1969, стр. 26.

¹⁷ *General Assembly Official Records*, 6th Session, Supplement No. 9, para. 35, etc.

формирала нови Специјални комитет састављен од представника 19 држава чланица. Задатак овог Комитета састојао се у изради извештаја о дефиницији агресије који би се ослањао на становишта држава чланица. Извештај који је био предат на усвајање Генералној скупштини на 19. заседању, показао је крајње одсуство сагласности по овом питању, због чега је дошло до одлагања расправе. Новом резолуцијом 1181 (XII) од 29. новембра 1957. године, уз промене у саставу Комитета, извршена је промена начина рада на дефинисању агресије.¹⁸ Нажалост, то није довело до неких помака, већ до даљи сукобљавања мишљења поводом утврђивања злочина агресије. У заоштреним међународним околностима, Комитет није био у могућности да прихвати нити један изнети предлог. Рад Комитета, без неких ефективних учинака у погледу извршавања постављеног задатка, указао је да у међународној заједници постоје политички антагонизми који онемогућавају постизање било каквог ваљаног решења. То стање је потрајало све до 18. децембра 1967. године, када је на препоруку Шестог комитета Генерална скупштина усвојила нову резолуцију 2330 (XXII). Њоме је био образован нови Специјални комитет са чак 35 представника држава чланица. Задатак овог Комитета био је да припреми свеобухватну дефиницију агресије засновану на предлозима држава чланица који су сви редом комбиновали методологију еnumerативне и синтетичке појмовне детерминације. За разлику од ранијег периода где су постојала велика разједињеност између држава по питању дефинисања агресије, у новим политичким околностима и државе које су биле против тога иступиле су са својом властитим дефиницијама. Отклањајући разлике које су постојале у предлозима, а који се сведе на разликовање објективних и субјективних елемената бића кривичног дела агресије, Специјални комитет је успео да кроз консензус обезбеди прихватање нацрта дефиниције агресије. Коначно, на предлог Шестог комитета, Генерална скупштина је, 14. децембра 1974. године, усвојила резолуцију 3314 (XXIX), којој је у прилогу придодата дефиниција агресије.¹⁹ Овим је дефинитивно потврђено уверење међународне заједнице да агресија представља најозбиљнији вид међународног кривичног дела против мира. Међутим, само усвајање резолуције није битније утицало на промену позиције сталних чланица Савета безбедности које су задржале своја функционална овлашћења из Главе VII Повеље. Посматрајући с друге временске дистанце, резолуција 3314 (XXIX) Генералне скупштине, формално је сведена на једно необавезујуће упутство или препоруку, без ваљаног правног димензиона и са сасвим јасно опредељеном сврхом у међународној пракси.²⁰

Дефиниција агресије према резолуцији Генералне скупштине Уједињених нација 3314 (XXIX)

У уводном делу резолуције 3314 (XXIX), наглашава се да је одржавање међународног мира и безбедности, те предузимање делотворних колективних мера ради предупређења и отклањања претњи миру и спречавања агресије један од основних циљева

¹⁸ *General Assembly Official Records*, 12th Session, p. 51.

¹⁹ *General Assembly Official Records*, 29th Session, Supplement No° 19, 14 December 1974; A/RES/9619 and Corr. 1; *Yearbook of United Nations*, 1974, pp. 846-848.

²⁰ Постигнути консензус у вези дефиниције агресије из поменуте резолуције Генералне скупштине, а којим се Савет безбедности моли да "води рачуна о дефиницији, онда кад му то одговара као о правцу који треба да следи утврђујући на основу Повеље постојање агресије", системски је игнорисан у пракси. Видети: Милан Шаховић, *Међународно право у меународним односима, друга половина XX века*, Службени гласник, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2008, стр. 194.

Уједињених нација. У том смислу, наглашава се дужност држава да своје спорове решавају мирним средствима, да не употребљавају оружану силу против народа у вршењу њиховог права на самоопредељење, те да не нарушавају или присвајају територију других држава.²¹ Изражавајући наду да ће дефиниција агресије довести до онемогућавања агресорских чини, резолуција наглашава потребу поједностављене примене мера за њихово спречавање, као и за отклањање штетних последица по права и интересе жртава агресије. Уз становиште да ништа у дефиницији агресије неће бити тумачено на начин који би ишао на уштрб функционалних овлашћења органа Уједињених нација, резолуција у уводном делу изражава жељу за даљом формулацијом принципа по којима би, у светлу свих околности, било могуће утврдити постојање агресије.²²

Чланом 1. резолуције 3314 (XXIX), агресија се дефинише синтетички као, "употреба оружане силе од стране једне државе против суверенитета, територијаног интегритета или политичке независности друге државе или, која је на ма који други начин несаслагасна с Повељом, како је то изложено у овој дефиницији". Пре таксативног навођења конкретних случајева агресије, у члану 2. резолуције утврђује се и да, "првоотпочињање употребе оружане силе уз повреде Повеље, представља *prima facie* доказ о извршењу акта агресије". Овим делом одредбе члана 2, агресија је лимитирана на непосредну оружану агресију. Међутим, одредба не искључује могућност тумачења *lato sensu*, јер у другом делу одредбе прописује се да Савет безбедности задржава дискреционо овлашћење да ситуацију квалификује и на другачији начин, а што се констатује формулацијом да, "Савет безбедности може у складу са Повељом закључити да проглашење да је извршен један акт агресије не би било оправдано с озбиром на друге битне околности, укључујући чињеницу да односни акти или њихове последице нису довољно опасни".

У члану 3. резолуције, набрајају се конкретни примери агресије. Набрајање агресивних аката не претпоставља објаву рата, тако да агресију представља:

а) Инвазија или напад оружаним снагама једне државе на територији друге државе или свака војна окупација, чак и привремена, која произилази из такве инвазије или напада, или свака анексија територије или дела територије неке друге државе извршена употребом силе;

б) Бомбардовање од стране оружаних снага једне државе територије друге државе или употреба ма које врсте оружја од стране једне државе против територије друге државе;

ц) Блокада лука и обала једне државе од стране оружаних снага друге државе;

д) Напад од стране оружаних снага једне државе на копнене, поморске или ваздухопловне снаге или на морнарицу и цивилно ваздухопловство друге државе;

е) Употреба оружаних снага једне државе које су стациониране на територији друге државе уз пристанак државе пријема, противно условима који су предвиђени спо-

---

²¹ У том смислу, резолуција 3314 (XXIX), реafirмише раније усвојене принципе унеге резолуцију Генералне скупштине 2625 (XXV) од 24. октобра 1970. године, о начелима међународног права о пријатељским односима и сарадњи држава у складу са Повељом Уједињених нација. Видети: Обрад Рачић, *Међународно право: Стварност и илузије*, Службени гласник, Београд, 2015, стр. 293-294.

²² Bengt Broms, "The Definition of Aggression", *Recueil des Cours, Académie de Droit International, la Haye*, 1977, Vol. 154-I, pp. 299-399.

разумом, или свако продужење њиховог присуства на тој територији након престанка споразума;

ф) Радња једне државе којом ставља на располагање своју територију другој држави, да би је ова употребила за извршење агресије против треће државе;

г) Упућивање од стране или у име једне државе оружаних банди, група, нерегуларних војних одреда добровљаци или плаћеника који против неке друге државе врше оружане акте толико озбиљне да се изједначавају са горе наведеним актима или се суштински с њима могу поистоветити.

Изложена дефиниција показује да се појам агресије у општем и посебним видовима састоји од три групе елемената: 1) Објективних елемената који укључују употребу силе и првоотпочињање употребе силе; 2) Субјективних елемената који сублимирају агресивну намеру или умишљај и, 3) Субјекта и објекта агресије. Примери побројани *exempli causa*, од а) до е), представљају видове непосредне оружане агресије, док примери наведени под ф) и г) потпадају под вид посредне неоружане агресије. Сви примери су, као што се из садржаја текста резолуције види, формално-правно изједначени.

У члану 4. резолуције, констатује се да наведена листа није коначна и да Савет безбедности може утврдити да и други акти представљају агресију у смислу одредаба Повеље. Произилази отуд, да набрајање извршено у члану 3. резолуције није ограничено, а још је мање правно обавезујуће, будући да Савет безбедности у складу са својим дискреционим овлашћењима прописаним Повељом, може у сваком случају произвољно тумачити који акт представља агресију, а који не према овој резолуцији. Поменуто решење нажалост, оставило је "широко отворена врата" правној несигурности, а тиме и волонтаристичким одлукама Савет безбедности. У члану 5. резолуције наводи се да, "никакав разлог ма које природе, политичке, економске, војне или неке друге, не може оправдати агресију". Поменутом одредбом непосредно се упућује на дужност држава да не интервенишу у унутрашње или спољашње ствари других држава. Значајно је још и да се њоме прописује да агресорски рат представља злочин против мира за који следује међународноправна одговорност. Такође, одредбом је забрањена повреда територије других држава или стицање неких посебних погодности агресивним чинима. Чланом 6. резолуције регулишу се допуштени случајеви употребе силе. Ова одредба потврђује да резолуцију не треба тумачити на начин да проширује или сужава домашај одредби из Повеље, укључујући и одредбе које се односе на функционална овлашћења на употребу силе. Тим чланом резолуције, суштински се не прејудуцирају функције Савета безбедности предвиђене Повељом.²³ Уједно се њиме на посредан начин прави диференцијација између агресије и права на самоодбрану прописаног чланом 51. Повеље. Од процене постојања агресије зависиће и могућности примене права на самоодбрану.²⁴ Ако једна страна изврши оружану агресију на начин горе дефинисан или на било који други начин који се квалификује као агресија, погођена страна има право да прибегне индивидуалној или колективној самоодбрани у складу са Повељом. У члану 7. резолуције, потврђује се право на самоопредељење народа који су били под колонијалном управом, а који су се нашли у оквиру новог система стара-

²³ Gérard Cahin, "La notion de pouvoir discrétionnaire appliquée aux organisations internationales", *Revue Générale de Droit International Public*, 2003, Vol. 107, n° 3, pp. 535, etc; Ian Brownlie, *Principles of Public International Law*, Oxford University Press, Oxford, 2003, pp. 705.

²⁴ Душко Димитријевић, "Право на самоодбрану у функцији очувања међународног мира и безбедности", *Српска политичка мисао*, 2012, Вол 37, бр.3, стр. 157-191.

тељства и управе Уједињених нација. Њихова борба за еманципацијом и независношћу не подводи се под појам агресије. У том смислу ова одредба стипулише да дефиницији агресије не прејудуцира остваривање права на самоопредељење народа ако су народи били насилно лишени тог права, као ни њихово право да се у том правцу боре и да захтевају подршку у складу са начелима Повеље Уједињених нације и Декларације о пријатељским односима.²⁵ Чланом 8. резолуције, потврђује се принцип функционалне интерпретације њених одредаба на начин да, "у тумачењу и примени све одредбе су међусобно повезане тако да сваку одредбу треба тумачити у вези са осталим одредабама".

Анализа одредби резолуције 3314 (XXIX), указује да резолуција није донета у намери да измени систем колективне безбедности онакав какав је установљен Повељом. Њена посебна слабост је, што не обавезује државе *stricto sensu*, а нарочито не Савет безбедности у коме је примена принципа и правила садржаних у резолуцији условљена једногласношћу сталних чланица.²⁶ Ако се наведеним недостацима дода још и околност да у међународној заједници не постоји потпуна сагласност о новим облицима агресије, који примера ради, обухватају првоотпочињање оружаног сукоба уз употребу нових метода хибридног ратовања (нпр. нуклеарним, хемијским или биолошким оружјем за масовно уништавање или вршењем масовних терористичких напада), онда је потпуно јасно да наведени злочини могу остати трајно некажњени.²⁷ Па ипак, текст резолуције представља значајни "прогресивни развој" обичајних правила и принципа, који *per se*, имају корективни значај у примени општег међународног права садржаног у Повељи Уједињених нација.²⁸

Нацрт Кодекса о злочинима против мира и безбедности Уједињених нација

Током првог заседања Генералне скупштине, одлучено је да за спровођење кодификације и прогресивног развоја међународног права буде основана Комисија за међународно право.²⁹ Комисија за међународно право основана је резолуцијом Генералне скупштине 177 (II) од 21. новембра 1947. године. У оквиру предвиђених дужности, Комисији је поверена израда нацрта Кодекса о злочинима против мира и безбедности. Питање дефинисања агресије започело је већ на првој седници одржаној 1949. године, када је Комисија именовала Жана Спиропулоса (Жан Спиропоулос), за специјалног

---

²⁵ Поменути решењем није било искључена могућност остваривања права на самоопредељење колонијалних народа насилним средствима. Видети примера ради: A/RES/3070(XVIII), 30 Новембар 1973; A/RES/3103(XXVIII), 12 Децембар 1973.

²⁶ Stephen M. Schwebel, "Aggression, Intervention and Self-Defence in Modern International Law", *Recueil des Cours, Académie de Droit International, la Haye*, 1972/II, Vol. 136, pp. 446, etc.

²⁷ У литератури се наводи да је за агресију потребан злочиначки умишљај (*dolus*), односно намера да се учествује у делу агресије која мора бити испољена на начин да извршилац недвосмислено показује да је свестан обима и значаја последица предузете радње или да је свестан предузимања ризика проузроковања последице конкретне злочиначке акције (евентуални умишљај). Главни недостатак поменутог критеријума јесте неодређеност која се односи на надлежност органа задуженог за утврђивање постојање специјалног умишљаја потребног за извршење агресије и недовољна прецизност дефиниције облика агресорских чини.

²⁸ Владимир Ђуро Деган, "О ограничавању права на рат и одређивању нападача", *Међународни проблеми*, 1976, бр. 1, стр. 55-77.

²⁹ Комисија за међународно право, претходно је рад у оквиру Комитета за прогресивни развој и кодификацију међународног права. Видети: Милан Шаховић, *Општа питања кодификације међународног права*, теза, Савез Удружења правника Југославије, Београд, 1958, стр. 42.

известноца. Приликом израде првобитног нацрта Кодекса, Комисија узела у обзир принципе Нирнбершког Статута на чијој кодификацији је радила до 1950. године. У нацрт Кодекса, према мишљењу Комисије требало су да уђу искључиво политичка дела која не угрожавају одржавање међународног мира и безбедности. Нацрт је требало да обухвати кривичну одговорност појединаца, али не и апстрактних субјеката.³⁰ До успостављања међународног кривичног суда, Кодекс би према мишљењу Комисије требало да примењују национални судови.³¹ Након што је на трећем заседању одржаном 1951. године, Комисија довршила први нацрт Кодекса, поднела је текст Генералној скупштини на разматрање.³² Ревидирани текст нацрта усвојен је на шестом заседању Комисије за међународно право 1954. године.³³ У тексту су изостављена питања која се односе на кажњавање, пошто је сматрало да то питање може бити решено и у каснијој фази.³⁴ По успостављања Специјалног комитета за питања дефиниције агресије на основу резолуције Генералне скупштине 897 (IX) од 4. децембра 1954. године, израђен је нови извештај са нацртом Кодекса. Исти је достављен државама чланицама на разматрање, које су због политичких размимоилажења и хладноратовске поделе, блокирале расправу по овом питању све до 1977. године, када је Генерална скупштина одлучила да у свој дневни ред уврсти тачку под називом: "Нацрт Кодекса о кривичним делима против мира и безбедности човечанства". Након што је Генерална скупштина усвојила резолуцију 33/97, 16. децембра 1978. године, затражила је од Генералног секретара да позове државе да доставе своје коментаре и запажања на редиговани текст нацрта.³⁵ У току 1981. године, Генерална скупштина је позвала Комисију да обнови своје активности, а што је и учињено наредне године када је образована Радна групу на чијем челу је био нови специјални извештач Дуду Тиам (Doudou Thiam). Радна група је имала задатак да помогне Комисији у састављању коначног текста извештаја о дефиницији агресије и њеном санкционисању. С обзиром да је Комисија заузела став да нацрт Кодекса треба да обухвати само најтежа кривична дела, од Генералне скупштине је затражено да одговори на питање, да ли се мандат Комисије проширује и на припрему правила везаних за кривичну одговорност држава?³⁶ Након пролонгираних активности на изради нацрта Кодекса о злочинима против мира и безбедности човечанства, Комисије је 1996. године, усвојила његов финални текст.³⁷

У одредби садржаној у члану 16. нацрта Кодекса, предвиђа се кривична одговорност појединца, али не и држава.³⁸ Одредба стипулише да ће "појединац који као

³⁰ *Yearbook of the International Law Commission, 1951*, Vol. II, document A/1858, para. 52.

³¹ *Ibid.*

³² *Yearbook of the International Law Commission, 1951*, Vol. II, document A/1858, paras. 57,59.

³³ *Yearbook of the International Law Commission, 1954*, Vol. II, document A/2693, paras. 49, 54.

³⁴ *Yearbook of the International Law Commission, 1954*, Vol. II, document A/2693, paras. 50, 51.

³⁵ Document A/35/210 and Add.1 and 2; Add.2/Corr.1.

³⁶ *Yearbook of the International Law Commission, 1983*, Vol. II (Part Two), para. 69.

³⁷ Timothy L.H. McCormack, Gerry J. Simpson, "The International Law Commission's Draft Code of Crimes against the Peace and Security of Mankind: An appraisal of the substantive provisions", *Criminal Law Forum*, 1994, Vol. 5, No. 1, pp. 1-55.

³⁸ Нацрт се састоји од 20 чланова подељених у два дела: Први део, Опште одредбе (члан 1–15) и Други део, Злочини против мира и безбедности човечанства (члан 16–20). Први део садржи одредбе које се односе на обим и примену Кодекса (члан 1), индивидуалну одговорност (члан 2), казну (члан 3), одговорност држава (члан 4), наредбе владе или надређеног (члан 5) одговорност надређеног (члан 6), службени положај и одговорност (члан 7), успостављање надлежности (члан 8), обавезу екстрадиције или кривичног гоњења (члан 9), изручење наводних извршиоца (члан 10), судске гаранције (чланак 11), *non bis in idem* (члан 12),

вођа или организатор активно учествује или наређује планирање, припрему, започињање или вођење агресије коју је починила држава, одговарати за злочин агресије".³⁹ Чланом 4. нацрта Кодекса, утврђује се да кривична одговорност појединца не може утицати на одговорност држава према међународном праву. Питање агресије извршене од стране државе тиме је изостављено из нацрта Кодекса. Међутим, индивидуална одговорност за агресију суштински се не може се одвојити од државне одговорности, јер злочин агресије за који треба да одговара појединац, може се приписати и држави ако је појединац радио у име државе. Полазећи од чињенице да међународноправна забрана употребе силе важи пре свега за државе, само је држава та која је способна да почини агресију кршењем општег правила међународног права. Агресија државе је отуд, *conditio sine qua non* за могућу индивидуалну кривичну одговорност појединца. Ово тим пре, јер је држава као апстрактни ентитет неспособна да делује сама, због чега агресију може извршити само уз активно учешће појединца који имају моћ да планирају, припреме, покрену или спроведу агресију. Међународни војни трибунал у Нирнбергу јасно је препознао ову реалност наводећи да, "злочине против међународног права чине мушкарци, а не апстрактни ентитети и само кажњавањем појединца који чине таква кривична дела могу се извршити одредбе међународног права".⁴⁰

Статут Међународног кривичног суда (Римски статут)

Иако у оквиру Уједињених нација није дошло до општег споразума о исцрпној дефиницији агресије у оквиру Кодекса о злочинима против мира и безбедности човечанства, ипак је ангажовање Комисије за међународно право омогућило довршетак рада на једном другом важном међународном акту - нацрту Статута Међународног кривичног суда.⁴¹ Почев од 1994. године, када је поднет Генералној скупштини на разматрање, па све 1998. године, када је усвојен на дипломатској конференцији посвећеној оснивању Међународног кривичног суда, нацрт Статута је уживао извесни ауторитет јер је садржао становишта еминентних међународних правних стручњака и представника најзначајнијих правних система света, а уједно и решења која су потврђивала постојећа обичајна правила и правна начела у материји међународног кривичног права.⁴² Формирањем сталног Међународног кривичног суда регулисана су организациона и процедурала питања везана за суђење и кажњавање починилаца међународних кривичних дела, али

неретроактивност (члан 13), одбрану (члан 14) и олакшавајуће околности (члан 15). Други део укључује следеће злочине: агресију (члан 16), геноцид (члан 17), злочине против човечности (члан 18), злочине против Уједињених нација и припадника особља (члан 19), и ратне злочине (члан 20). Видети: *Yearbook of the International Law Commission, 1996, Vol. II (Part Two)*, paras. 45, 50.

³⁹ "Draft Code of Crimes against the Peace and Security of Mankind with commentaries", *Yearbook of the International Law Commission, 1996, Vol. II, Part Two*; Robert Cryer, Håkan Friman, Darryl Robinson, Elizabeth Wilmshurst, *An Introduction to International Criminal Law and Procedure*, Cambridge University Press, Cambridge, 2010, pp. 265, etc.

⁴⁰ *Nazi Conspiracy and Aggression: Opinion and Judgment*, United States Government Printing Office, Washington, 1947, p. 51.

⁴¹ James Crawford, "The ILC's Draft Statute for an International Criminal Tribunal", *American Journal of International Law*, 1994, Vol. 88, No. 140

⁴² Одржавање конференције трајало је од 15. јуна. до 17. јула 1998. године у Риму. На конференцији су присуствовали представници 161 државе. Статут је ступио на снагу 1. јула 2002. године. Видети: "Rome Statute of the International Criminal Court", https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TRREATY&mtdsg_no=XVIII-10&chapter=18&clang=_en, 28.03.2020.

не и питање дефиниције кривичног дела агресије.⁴³ Чланом 5. Римског статута, ограничава се надлежност Суда *ratione materiae*, на начин да се помиње да Суд има надлежност да суди само за најтежа кривична дела, која су као таква, проглашена од стране целокупне међународне заједнице. У та најтежа међународна кривична дела спада, *inter alia*, и агресија. Међутим, Статут није отишао даље и није дефинисао овај злочин, што је оставило простора за различита тумачења држава чланица у погледу његове ефективности и спроводљивости у судској пракси. Ово стање неизвесности требало је на неки начин превазићи, а могуће произвољне интерпретације предупредити, због чега је Скупштина држава чланица Римског статута 2002. године, формирала Радну групу која се бавила питањем агресије.⁴⁴ Могућност амандирања Статута померена је до датума одржавања прве ревизионе конференције, која је према члану 123. Статута требало да се одржи за седам година од датума његовог ступања на снагу. На првој ревизионој конференцији представника држава чланица Римског статута одржаној 11. јуна 2010. године, у Кампали (Уганда), учињен је важан искорак ка инкриминацији злочина агресије уношењем статутарних измена кроз усвајање новог члана 8. бис.⁴⁵

Наведена измена Римског статута, садржи комбиновану дефиницију агресије. Тако, у ставу 1. члана 8 бис, агресија означава свако "планирање, припремање, започињање или извршавање, од стране лица које је у позицији да ефективно врши контролу над или да усмерава политичку или војну акцију државе, акт агресије који, мимо његовог карактера, тежине и обима представља очигледно кршење Повеље Уједињених нација".⁴⁶ У ставу 2. поменутог члана, енумеративном методом наводе се инкриминирајући акти, независно од тога да ли је рат објављен, а који *inter alia* обухватају: а) инвазију или напад оружаних снага једне државе на територију друге државе или војну окупацију, без обзира да ли је привремена или не, а која је резултат инвазије, напада, или анексија територије друге државе, извршене употребом силе; б) бомбардовање које изврше оружане снаге једне државе против територије друге државе или употреба било каквог оружја једне државе против територије друге; ц) блокада лука или обала једне земље извршена оружаним снагама друге; д) напад копнених или ваздухопловних оружаних снага једне државе на копно, море, ваздушни простор или морнарицу (флоту) друге државе; е) коришћење оружаних снага једне државе које се налазе на територији друге државе на основу споразума са том државом, супротно условима предвиђеним у споразуму, или пак било какав продужетак њиховог присуства на тој територији после

⁴³ Борис Кривокапић, *Мир и рат у међународним односима и праву*, Институт за упоредно право, Пословни и правни факултет, Београд, 2017, стр. 66-67.

⁴⁴ "Continuity of Work in Respect of the Crime of Aggression", ICC-ASP/1/Res.1.

⁴⁵ "Amendments to the Rome Statute of the International Criminal Court on the crime of aggression", Resolution RC/RES.6, 11 June 2010. Измене и допуне Римског статута усвојене су једногласно. Њима је предвиђено да Скупштина држава чланица Римског статута има право да одлучи о активирању надлежности Суда тек након депоновања тридесетог инструмента о ратификацији, али не раније од протекла седам година од усвајања амандмана. На заседању одржаном 14. децембра 2017. године, Скупштина је прихватила извештај о активирању надлежности Међународног кривичног суда за злочин агресије почев од 17. јула 2018. године. Видети: "Assembly of States Parties to the Rome Statute of the International Criminal Court", *Official Records*, Vol. I, Sixteenth session, New York, 4-14 December 2017; *Cases & Materials on International Law*, Martin Dixon, Robert McCorquodale, Sarah Williams (eds.), Oxford University Press, Oxford, 2011, pp. 543-544.

⁴⁶ Чланом 25. став 3. бис Римског статута, додатно се проширује ограничење у погледу извршиоца агресије тако да се овај члан примењује само на лица која су у позицији да ефективно врше контролу над или да усмеравају на политичку или војну акцију државе.

истека споразума; ф) одлуку једне државе да своју територију коју је ставила на располагање другој државо, ова друга користи за извођење аката агресије на трећу државу; г) одлуку једне државе да било у своје име, или у име друге државе, упути оружане банде, групе, припаднике нередовних снага или најамнике (плаћенике) да изврше акте оружаног насиља против друге државе, а да се ти акти по тежини могу упоредити са претходно наведеним актима или су од суштинског значаја у конкретном случају.⁴⁷

Резимирајући усвојено решење, произилази да је дефиниција агресије у Римском статуту *mutatis mutandis*, усклађена са дефиницијом агресије садржаном у резолуцији Генералне скупштине 3314 (XXIX) од 14. децембра 1974. године.⁴⁸ Такође, сходно члану 5. став 2. Римског статута, дефиниција је усклађена и са релевантним одредбама Повеље Уједињених нација, и то, пре свега, са забраном употребе силе против суверенитета, територијалног интегритета и политичке независности држава. Овакав приступ потврђује вољу међународне заједнице да трајно регулише питање кривичноправне одговорности појединаца за злочин агресије.⁴⁹ Са усвојеним решењем, повезано је питање лимитирања стварне надлежности Међународног кривичног суда, примарном надлежношћу Савета безбедности Уједињених нација у вези одржавања међународног мира и безбедности.⁵⁰ У том смислу, ваља уочити да овлашћење Савета безбедности да утврђује у сваком појединачном случају постојање агресије у односу на овлашћење Међународног кривичног суда да пресуђује за исто то дело, може бити протумачено и као прејудицијелно преузимање "квази-судских" надлежности од стране Савета безбедности, за шта реално нема неког опипљивог упоришта у Повељи.⁵¹ У циљу превазилажења овог проблема, Римски статут предвиђа могућност да Савет безбедности предочи одређену спорну ситуацију или да иницира и упути конкретан случај на решавање Међународном кривичном суду (поштујући прописано правило *nullum crimen sine lege*, као и статутарне одредбе о његовој стварној, персоналној, територијалној и временској надлежности).⁵²

⁴⁷ *Ратни злочини и други основни институти међународног кривичног права*, Милан Шкулић (ур.), Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца, АТЦ Београд, 2011, стр. 178-180.

⁴⁸ Lyle S. Sunga, "The Crimes Within the Jurisdiction of the International Criminal Court", *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 1998, Vol. 6, No. 61, p. 65.

⁴⁹ Члан 5. став 2. Римског статута предвиђа: "Суд је надлежан за кривично дело агресије након што се прописима донетим у смислу чл. 121. и 123, установе елементи бића овог кривичног дела, и тако испуне претходни услови за установљење надлежности Суда. Ти прописи морају бити у складу са одговарајућим одредбама Повеље Уједињених нација". Видети: "Римски статут Међународног кривичног суда", *Службени лист СРЈ, Међународни уговори*, бр. 5/2001.

⁵⁰ Институционални односи између Међународног кривичног суда и Уједињених нација уређени су посебним споразумом по којем се формално признаје међународноправни субјективитет, сталност и независност Суда. У члану 4. тачка 3. Споразума утврђује се да: "Кад год Савет безбедности разматра питања која се односе на активности Суда, председник Суда ("председник") или тужилац Суда ("тужилац") могу се обратити Савету, на његов позив, како би пружио помоћ у вези са питањима из надлежности Суда". Видети: UN General Assembly, *Relationship Agreement Between the United Nations and the International Criminal Court*, 20 August 2004, A/58/874.

⁵¹ О различитим гледиштима на однос Савета безбедности и Међународног кривичног суда поводом агресије видети: William A. Schabas, *An Introduction to the International Criminal Court*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004, pp. 32-33; Pietro Gargiulo, "The Controversial Relationship between the International Criminal Court and the Security Council", in: F. Lattanzi and W. A. Shabas (eds.), *Essays of the Rome Statute of the International Criminal Court*, Il Sirente, Ripa di Fagnano Alto, 1999, Vol. I, pp. 68, etc.

⁵² Уз стварну надлежност која је Статутом ограничена на најтеже облике кривичних дела, персонална надлежност Суда везује се за пунолетне држављане држава чланица или држава нечланица Статута који су прихватили надлежност Суда на *ad hoc* основи или је надлежност заснована одлуком Савета безбедно-

Поменуто решење, било би могуће применити ако посреди основана сумња да је извршена агресија, чије кривичноправне објективне и субјективне елементе утврђује Међународни кривични суд, а чију политичку позадину и правну квалификацију у смислу одредаба Повеље утврђује Савет безбедности држећи се својих овлашћења прописаних Главом VII Повеље.⁵³

Закључна разматрања

Према Глави VII Повеље, одржавања међународног мира и безбедности претпоставља постојање претње миру, повреде мира или акта агресије. Иако Повеља нигде јасно не дефинише ове појмове, у досадашњој пракси Савет безбедности је у сваком конкретном случају, а на основу широко постављених дискреционих овлашћења утврђивао њихово присуство, постојање и садржај. Притом, неретко је и избегавао да заузме конкретан став о правној природи настале ситуације. Такво понашање није било у складу са његовим обавезама на очувању мира, нити са овлашћењем прописаним чланом 39. Повеље, који предвиђа претходно утврђивање постојања претње миру, повреде мира или акта агресије.⁵⁴ У том смислу, важно је уочити да се Савет безбедности код утврђивања постојања претњи миру суочава са правно нејасним ситуацијама, за разлику од ситуација које настају поводом повреда мира или агресије. У доктрини углавном преовладава став да претњу миру изазива понашање државе које нужно не карактеришу војне операције или операције које укључују коришћење оружане силе, па чак ни претње силом.⁵⁵ Сматра се наиме, да претња миру постоји када постоји непосредна опасност да се наруши међународни мир.⁵⁶ У систему Уједињених нација, концепт "међународног мира" има значење *lato sensu*. Члан 39. Повеље не говори конкретно о претњи међународном миру и о нарушавању међународног мира, већ једноставно утврђује да ли постоји претња миру или повереда мира. Савет безбедности стога може одлучити да ситуаци-

---

сти. Територијална надлежност Суда простире се на територију државе где је кривично дело извршено или на територију државе чији је оптужени држављанин под условом да је та држава чланица Статута или да је прихватила судску надлежност на *ad hoc* бази или да је тако одлучио Савет безбедности. Надлежност *ratione temporis*, односи се само на дела учињена пре ступања на снагу Статута, то јест, пре 1. јула 2002. године. Видети: Војин Димитријевић, Обрад Рачић, Владимир Ђерић, Татјана Папић, Весна Петровић, Саша Обрадовић, *Основи међународног јавног права*, Досије, Београд, 2005, стр. 225-226. Према члану 16. Статута, Савет безбедности у одређеним ситуацијама има право да тражи одлагање вођења истрага и кривичног гоњења. У пракси је таква могућност демонстрирана у вези временски ограниченог изузећа припадника мировних мисија УН од судске јурисдикције. Видети: Родољуб Етински, *Међународно јавно право*, Правни факултет, Нови Сад, 2004, стр. 245.

⁵³ Резолуцијом бр. 10 која је донета на заседању Скупштине одржаном 14. децембра 2017. године, прихваћен је извештај о активирању надлежности Међународног кривичног суда за злочин агресије. Тим поводом, државе су доста рестриктивно протумачиле домет измена и допуна Римског статута из Кампале. Наиме, амандирани текст Статута установљава двоструки режим надлежности Суда и то, за било који случај који би му Савет безбедности упутио на решавање без обзира на сагласност државе, а за кривично дело геноцида, злочине против човечности, ратне злочине и агресију, а потом и за случајеве кад тужилац преузима да врши надлежност по сопственој иницијативи или на основу захтева државе, под условом да су територијална држава и држава држављанства починиоца кривичног дела ратификовале измене Статута.

⁵⁴ Према члану 39. Повеље прописано је да, "Савет безбедности утврђује да ли постоји претња миру, повреда мира или агресија и даје препоруке или одлучује које ће се мере предузети у складу са члановима 41. и 42, да би се одржали или васпоставили међународни мир и безбедност".

⁵⁵ Waclaw Komarnicki, "La Définition de l'agresseur dans le Droit International moderne", *Recueil des Cours, Académie de Droit International, la Haye*, 1949/II, Vol. 75, p. 85 ; Lassa Oppenheim, Hersch Lauterpacht, *International Law: A Treatise, London*, 1952, Vol. II, p. 52.

⁵⁶ Quincy Wright, "The Prevention of Aggression", *American Journal of International Law*, 1956, No.3, p. 525.

ја која нема обележја сукоба између две државе, представља претњу међународном миру. У пракси Савета безбедности изнето тумачење имало је значај код случајева када су државе спроводиле расну сегрегацију и дискриминацију, када су газиле основна људска права, односно, када су поједине националне групе покушавале да изборе право на самоопредељење.⁵⁷ Исто тако, Савет безбедности неретко је потврђивао да постоји претња миру у случајевима који превазилазе "унутрашње оквире", а који наступају као последице унутрашњег оружаног сукоба у коме не постоји легитимна власт, већ само фракције које се међусобно трве и сукобљавају.⁵⁸ Фактички услови у одржавању међународног мира и међународних односа довели су тиме до креирања једне од одлика савремених интервенција Савета безбедности на основу Главе VII, која потиче из хуманитарних разлога који не праве дистинкцију између међународних и унутрашњих оружаног сукоба. У том смислу, и ситуације које немају обележја сукоба између држава улазе у надлежност Савета безбедности Уједињених нација, без обзира на државни *domaine reserve*. Изузеће од унутрашње надлежности изричито је прописано чланом 2. став 1. тачка 7. Повеље, у погледу одлука које се односе на мере принуде које Савет безбедности предузима према Глави VII.⁵⁹

У вези са изнетим запажањима, важно је поменути да се у доктрини и пракси провлачи разликовање између појма "претње силом" и "претње миру". Претња силом у непосредној је вези са појмом "претње миру". Два појма стоје међусобно у корелацији која постоји између узрока и последице - претња силом, као и претња разним облицима притиска, узрокује ситуацију у међународним односима која се може оквалификовати као претња миру или угрожавања мира. Дефинисана у члану 2. став 1. тачка 4. Повеље, претња силом генерално представља брану било каквом поступању држава против територијалног интегритета и политичке независности, док претња миру детерминисана чланом 39. имплицира опасност од могућег избијања међународног оружаног сукоба чија је безусловна и непосредна последица повреда или нарушавање мира. Другим речима, у случају претње миру постоји стварна, а не потецијална опасност, то јест, постоји нешто иманентно, што је наступило и што траје, док претња силом инволвира стање у међународним односима проузроковано претњом употребе оружане или неоружане силе. У случају претње оружаном силом, појам "претње силом" приближава се појму "претње миру" у узрочно-последичном смислу. У другом случају који обухвата претњу неоружаном силом која *интер алиа*, може бити манифестована различитим видовима економског, идеолошког, политичког или дипломатског притиска, појам "претње миру" могуће је детерминисати као стање које је настало услед пропуста страна у спору да спор реше мирним средствима по сопственом избору, односно према препорукама Савета безбедности.⁶⁰

---

⁵⁷ Савет је утврдио да политика расне дискриминације у Јужној Африци и Јужној Родезији представља претњу миру.

⁵⁸ Има више историјских примера за то, можда најпознатији су они који се односе на Конго из 1960. године или случај интервенције у Сомалији 1992. године.

⁵⁹ Gaetano Arango-Ruiz, "Le domaine reserve", *Recueil des Cours, Académie de Droit International, la Haye*, 1990/VI, Vol. 293, pp. 1, etc.

⁶⁰ Претње миру у пракси Савета безбедности чиниле су, политика изазивања учесталих граничних инцидената, помагање устаника или спољних нападача које врше суседне државе, присуство остатка страних трупа на територији домаће државе и вршење непријатељстава против њених оружаног снага, упуштање у терористичке и субверзивне активности, активности диктаторских режима, терористички акти и саботаже, мере политичког, економског и идеолошког притиска, репресивне мере над становништвом

Код утврђивања другог услова из члана 39. Повеље, Савет безбедности испитује употребу сваког средства принуде и неоправданог спољног утицаја који претњом или применом достиже ниво повреде мира.⁶¹ Следствено наведеном, стање повреде мира у блиској је вези са актима агресије, што произилази и из тумачења циљева Уједињених нација стипулисаних у члану 1. став 1. тачка 1. Повеље. Повреда мира, према овој одредби Повеље, представља један од облика агресије. Свака агресија представља повреду мира, али свака повреда мира не представља агресију. У конкретном случају претпоставља се оружана агресија, то јест, употреба оружане силе. Управо на овој чињеници базира се и разлика између претње миру и повреда мира. Примена оружане силе у међународним односима чији су интензитет и трајање достигли одређени ниво нужан су минимум за разлучивање "претњи" од "повреда" мира. Наиме, овом категоријацијом, ако посредно повреда мира, без обзира да ли повреда представља уједно и агресију, акције Савета безбедности практично су условљене одредбама из Главе VII. С друге стране, код претње миру води се рачуна о чињеничном стању које упућује да ли је претња потенцијална, или је већ наступила. У првом случају поступак пред Саветом безбедности одвија се на бази одредаба из Главе VI. Прерастање потенцијалне претње у стварну претњу доводи до преображаја чињеничног и правног стања које започети поступак по Глави VI преобраћа у поступак по Глави VII Повеље.⁶²

Код утврђивања трећег услова из члана 39. Повеље, Савет безбедности је овлашћен да испитује да ли постоји агресија. Као што је познато, Повеља Уједињених нација не садржи дефиницију агресије, нити утврђује њен правни појам. Међутим, сам термин "агресија" употребљен је у члану 1. став 1. тачка 1. Повеље који дефинише циљеве Уједињених нација. Ови циљеви односе се, *inter alia*, и на одржавање међународног мира и безбедности. С тим у вези је и одредба из члана 2. став 1. тачка 4. Повеље, која предвиђа општу забрану употребе силе и претње силом у међународним односима, као и одредба из члана 39. Повеље која предвиђа активирање Савета безбедности у случају њеног кршења. Ако се овима дода још и одредба из члана 51. Повеље која стипулише право на самоодбрану против сваког оружаног напада, логично би било да је могуће извести јединствен појам агресије заснован на претњи или употреби силе. Ова претпоставка антиципира чињеницу да је претња силом или употреба силе незаконита према Повељи, осим ако се не чини у самоодбрани, у поступку извршења одлука органа Ује-

---

зависног подручја у циљу спречавања остваривања права на самоопредељење, политика расне дискриминације и сегрегације, претња употребом оружане силе, и др. Видети: Љубивоје Аћимовић, "Мирно решавање спорова у оквиру Уједињених нација", *Међународни проблеми*, 1955, бр. 3-4, стр. 51-84.

⁶¹ Приликом израде Повеље Уједињених нација, било је напоменуто да је сувишно крај израза "агресија" уносити израз, "друге повреде мира", пошто први значи исто што и други. Сматрало се с правом да постоје таква нарушавања мира која се не могу поистоветити с оним што се подразумева под агресијом. Видети: *United Nations Conference on International Organisation*, 1945, Vol. 6, pp. 8, et.c.

⁶² Због неуједначне праксе, противречних ставова изношених пред Саветом безбедности, али и другим органима Уједињених нација, остало је отвореним питање правне квалификације употребе силе у унутрашњим сукобима. Није спорно да употреба силе у унутрашњим односима може довести до претње миру. Резолуцијом Генералне скупштине 2189 (XXI) од 13. децембра 1966. године, донетом ради примене Декларације о давању независности, утврђено је да би само настављање колонијалне владавине угрозило међународни мир и безбедност. *Per analogiam*, иста констатација могла би се применити и на унутрашње сукобе и грађанске ратове. Формалноправно, сви сукоби унутрашњег карактера изазивају нарушавање унутрашњег мира и безбедности *per se*. Међутим, у даљој фази ситуација може довести до интензивирања сукоба који би временом прерасли у претњу међународном миру. У том смислу, Савет безбедности у позицији је да правно констатује ову преквалификацију из "претње миру" у "повреду мира".

дињених нација, односно у случајевима прописаним члановима 106. и 107. Повеље који се односе на предузимање мера против непријатељских држава из Другог светског рата (што се данас чини историјски анахроним).⁶³ Поменути изузеци од употребе силе или претње употребом силе, односно све повреде одредаба Повеље отуд се не би могле третирати за агресивне чини. На овај закључак упућују и конкретни примери попут одбијања да се спор подвргне неком од метода или поступака мирног решавања где одбијање представља кршење одредаба из члана 2. став 1. тачка 3. и члана 33. Повеље. Поред наведене констатације, ако држава која одбије да спор подвргне методима мирног решавања не прети силом нити прибегава сили, не може се узети да је њено одбијање противно општој забрани из члана 2. став 1. тачка 4. То би у ствари значило да се одбијање не може подвести под агресију иако одбијање представља противправни чин. С друге стране, у случајевима у којима би се констатовало да држава прибегава сили или претњи силом, било би могуће утврдити постојање агресије.⁶⁴

На крају овог излагања, ваљало би закључити да агресија неминовно изазива тешке и опасне последице по светски мир и безбедност. Ако је агресивним актима употребљена оружана сила, последице ће се састојати у повреди мира и непосредној оружној агресији. У случају употребе неких других видова агресивних чини, на пример, субверзивних, неконвенционалних или хибридних облика ратовања, последице ће бити манифестоване кроз претње миру или кроз неоружану, то јест, посредну агресију. Сасвим је сигурно да би у оба поменута случаја агресивни акти повукли и међународну одговорност. Међутим, за први вид агресије радило би се о међународноправној одговорности *in concreto*, док би за други вид следила пре политичка него ли правна одговорност и осуда. На овакав закључак упућују и одредбе Повеља Уједињених нација које система колективне безбедности условљавају претходним испитивањем претњи и повреда мира, односно аката агресије.⁶⁵

Библиографија

Општа дела и чланци

1. Аћимовић, Љубивоје, "Мирно решавање спорова у оквиру Уједињених нација", *Међународни проблеми*, 1955, бр. 3-4.
2. Андрасу, Јурај; Бакотић, Божидар; Сершић, Маја; Вукас, Будислав; *Међународно право*, Трећа књига, Школска књига, Загреб, 2006.
3. Arango-Ruiz, Gaetano, "Le domaine réserve", *Recueil des Cours, Académie de Droit International, la Haye*, 1990/VI, Vol. 293.
4. Аврамов, Смиља, Крећа, Миленко, *Међународно јавно право*, Савремена администрација, Београд, 2008.

---

⁶³ Миленко Крећа, *Међународно јавно право*, Службени гласник, Београд, 2007, стр. 170;

⁶⁴ С обзиром да је Савет безбедности обавезан да у свим случајевима одржавања мира и безбедности поступа у складу са Повељом, Савет није везан неким крутим правилом у вези утврђивања постојања агресије. Савет је у сваком случају обавезан да испита ситуацију и да предузме прописане мере, али задржава слободу оцене ситуације и избора тих мера. Видети: Александар Јелић, "Дефиниција агресије", *Југословенска ревија за међународно право*, 1955, бр. 1, стр. 60-72.

⁶⁵ Постојање дефиниције агресије не претпоставља неку посебну гаранцију успешног деловања система колективне безбедности Уједињених нација, будући да је покретање овог механизма нужно везано за политичку оцену Савета безбедности. О томе говори и дугогодишња пракса светске организације и органа позваних да спроводе њене циљеве а која иде у прилог тези да, "није битно да ли је акт против кога су уперене колективне мере оквалификован као агресија или не". Видети: Милан Шаховић, "Доношење дефиниције агресије и Уједињене нације", *Међународни проблеми*, 1957, бр. 2, стр. 57-66.

5. Бартош, Милан, *Међународно јавно право*, Прва књига, Култура, Београд, 1954.
6. Broms, Bengt, "The Definition of Aggression", *Recueil des Cours, Académie de Droit International, la Haye*, 1977, Vol. 154-I.
7. Brownlie, Ian, *Principles of Public International Law*, Oxford University Press, Oxford, 2003.
8. Cahin, Gérard, "La notion de pouvoir discrétionnaire appliquée aux organisations internationales", *Revue Générale de Droit International Public*, 2003, Vol. 107, n° 3.
9. *Cases & Materials on International Law*, Martin Dixon, Robert McCorquodale, Sarah Williams (eds.), Oxford University Press, Oxford, 2011.
10. Crawford, James, "The ILC's Draft Statute for an International Criminal Tribunal", *American Journal of International Law*, 1994, Vol. 88, No. 140.
11. Cryer, Robert, Friman, Håkan, Robinson, Darryl, Wilmschurs, Elizabeth, *An Introduction to International Criminal Law and Procedure*, Cambridge University Press, Cambridge, 2010.
12. Деган, Владимир Ђуро, "О ограничавању права на рат и одређивању нападача", *Међународни проблеми*, 1976, бр. 1.
13. Димитријевић, Војин, Рачић, Обрад, Ђерић, Владимир, Папић, Татјана, Петровић, Весна, Обрадовић, Саша, *Основи међународног јавног права*, Досије, Београд, 2005.
14. Димитријевић, Душко, "Право на самоодбрану у функцији очувања међународног мира и безбедности", *Српска политичка мисао*, 2012, Вол 37, бр.3
15. Dinstein, Yoram, *War, Aggression and Self-Defence*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005.
16. Етински, Родољуб, *Међународно јавно право*, Правни факултет, Нови Сад, 2004.
17. Ferencz, Benjamin B., "The Crime of Aggression", in: G. McDonald Kirk, O. Swaak-Goldman (eds.), *Substantive and Procedural Aspects of International Criminal Law: Commentary*, Vol. I, Kluwer Law International, Hague, 2000.
18. Fir, Luj le, *Medunarodno javno pravo*, Geca Kon, 1934.
19. Gargiulo, Pietro, "The Controversial Relationship between the International Criminal Court and the Security Council", in: F. Lattanzi and W. A. Shabas (eds.), *Essays of the Rome Statute of the International Criminal Court*, Il Sirente, Ripa di Fagnano Alto, 1999, Vol. I.
20. Гавранов, Велибор, *Принципи и примена система колективне безбедности Уједињених нација*, Институт за упоредно право, Београд, 1969.
21. Јелић, Александар, "Дефиниција агресије", *Југословенска ревија за међународно право*, 1955, бр. 1.
22. Касезе, Антонио, *Међународно кривично право*, Досије, Београд, 2005.
23. Komarnicki, Waclaw "La Définition de l'agresseur dans le Droit International moderne", *Recueil des Cours, Académie de Droit International, la Haye*, 1949/II, Vol. 75.
24. Крећа, Миленко, *Међународно јавно право*, Службени гласник, Београд, 2007.
25. Кривокапић, Борис, *Мир и рат у међународним односима и праву*, Институт за упоредно право, Пословни и правни факултет, Београд, 2017.
26. McCormack, Timothy L.H., Simpson, Gerry J., "The International Law Commission's Draft Code of Crimes against the Peace and Security of Mankind: An appraisal of the substantive provisions", *Criminal Law Forum*, 1994, Vol. 5, No. 1.
27. *Nazi Conspiracy and Aggression: Opinion and Judgment*, United States Government Printing Office, Washington, 1947.
28. *Нирнбершка пресуда*, Архив за правне и друштвене науке, Београд, 1948.
29. Oppenheim, Lassa, Lauterpacht, Hersch *International Law: A Treatise, London*, 1952, Vol. II.
30. Поповић, Ђура, *Лига народа, њен постанак, уређење и рад*, Српска књижевна задруга, Београд, 1931.
31. Пржић, Илија, *Ново међународно право – расправе и чланци*, Геца Кон, Београд, 1934.
32. Радојковић, Милош, "Дефиниција нападача", *Архив за правне и друштвене науке*, 1934, Вол. XXVIII (XLV), бр. 3.
33. Рачић, Обрад, *Међународно право: Стварност и илузије*, Службени гласник, Београд, 2015.
34. *Ратни злочини и други основни институти међународног кривичног права*, Милан Шкулић (ур.), Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца, АТЦ Београд, 2011.
35. Schabas, William A., *An Introduction to the International Criminal Court*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004.
36. Schwebel, Stephen M., "Aggression, Intervention and Self-Defence in Modern International Law", *Recueil des Cours, Académie de Droit International, la Haye*, 1972/II, Vol. 136.

37. Сукијасовић, Миодраг, "Агресија најзад дефинисана", *Југословенска ревија за међународно право*, 1976, Вол. XXIII, бр. 1-2.
38. Сукијасовић, Миодраг, Агресија најзад дефинисана", *Југословенска ревија за међународно право*, 1976, бр. 1-2.
39. Сукијасовић, Миодраг, Појам агресије у међународном праву, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 1967.
40. Sunga, Lyle S., "The Crimes Within the Jurisdiction of the International Criminal Court", *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 1998, Vol. 6, No. 61.
41. Шаховић, Милан, "Доношење дефиниције агресије и Уједињене нације", *Међународни проблеми*, 1957, бр. 2.
42. Шаховић, Милан, *Опита питања кодификације међународног права*, теза, Савез Удружења правника Југославије, Београд, 1958.
43. Шаховић, Милан, *Међународно право у међународним односима, друга половина XX века*, Службени гласник, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2008.
44. Wright, Quincy, "The Prevention of Aggression", *American Journal of International Law*, 1956, No.3.

Документација

1. "Amendments to the Rome Statute of the International Criminal Court on the crime of aggression", Resolution RC/RES.6, 11 June 2010.
2. "Assembly of States Parties to the Rome Statute of the International Criminal Court", *Official Records*, Vol. I, Sixteenth session, New York, 4-14 December 2017.
3. "Continuity of Work in Respect of the Crime of Aggression", ICC-ASP/1/Res.1.
4. A/RES/3070(XVIII), 30 November 1973.
5. A/RES/3103(XXVIII), 12 December 1973.
6. A/RES/9619 and Corr. 1; *Yearbook of United Nations*, 1974.
7. Document A/35/210 and Add.1 and 2; Add.2/Corr.1.
8. "Draft Code of Crimes against the Peace and Security of Mankind with commentaries", *Yearbook of the International Law Commission*, 1996, Vol. II, Part Two
9. *General Assembly Official Records*, 12th Session.
10. *General Assembly Official Records*, 29th Session, Supplement No° 19, 14 December 1974.
11. *General Assembly Official Records*, 6th Session, Supplement No. 9.
12. "Римски статут Међународног кривичног суда", *Службени лист СРЈ, Међународни уговори*, бр. 5/2001.
13. "Rome Statute of the International Criminal Court", https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-10&chapter=18&clang=_en, 28.03.2020.
14. "Уговор о миру између сила савезничких и удружених и Немачке", *Службене новине Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца*, 1920, 119а.
15. UN General Assembly, *Relationship Agreement Between the United Nations and the International Criminal Court*, 20 August 2004, A/58/874.
16. UNCIO, 1945, Vol. 12, Doc. 881/III/3/46.
17. *United Nations Conference on International Organisation*, 1945, Vol. 12.
18. *United Nations Conference on International Organisation*, 1945, Vol. 6.
19. *Yearbook of the International Law Commission*, 1951, Vol. II, document A/1858.
20. *Yearbook of the International Law Commission*, 1951, Vol. II, document A/1858.
21. *Yearbook of the International Law Commission*, 1954, Vol. II, document A/2693.
22. *Yearbook of the International Law Commission*, 1954, Vol. II, document A/2693.
23. *Yearbook of the International Law Commission*, 1983, Vol. II (Part Two)
24. *Yearbook of the International Law Commission*, 1996, Vol. II (Part Two).

* * *

Duško Dimitrijević, Professorial Fellow
Institute of International Politics and Economics, Belgrade

AGGRESSION - A CRIME AGAINST WORLD PEACE

Summary

With the creation of the League of Nations after the First World War, the fight for the preservation of world peace became a major goal of the international community. Preserving world peace, however, could not be reduced only to fighting armed conflicts and resolving international disputes, which is why it is insisted that the legal definition of the term "aggression" should be incorporated into the existing security system. The League of Nations was not capable of adopting a single definition of aggression, but it did contribute to legally sanctioning aggression as a form of aggression. After the end of World War II, the introduction of rules prohibiting the use of force in the United Nations Charter renewed the debate on the definition of aggression. Opinions that supported the construction of a unified notion of aggression encountered some resistance justified by the view that the definition could not cover all its aspects, and that the eventual adoption of the definition could lead to various international abuses. Opinions that supported the construction of a unified notion of aggression encountered some resistance justified by the view that the definition could not cover all its aspects, and that the eventual adoption of the definition could lead to various international abuses. For the great powers and permanent members of the Security Council, the aforementioned "solution" was much more acceptable, since it could have prevented any decision-making regarding aggression. Such an approach, however, owing to the overwhelming opposition of the rest of the world, has prolonged the work of formulating a single definition of aggression. Over time, however, reciprocal concessions were made between the members of the United Nations, and a final agreement was reached through General Assembly resolution 3314 (XXIX) of 14 December 1974. The definition of aggression promoted by the resolution contributed to the progressive development not only of public international law but also of international criminal law, as it served as the basis for defining aggression first in the draft Code of Crimes against Peace and Security of Humanity and subsequently in the Rome Statute of the Permanent International Criminal Court in The Hague. Although some institutional progress has been made in determining individual criminal liability, this has still left open the issue of determining aggression in the United Nations system. Judgment of the Security Council, what constitutes a threat and breach of peace and what constitutes an act of aggression, has not been demonstrated in legally consistent manner so far, which, per se, has left room for voluntary interpretations of the meaning of maintaining world peace and security.

Key words: Aggression, crime against peace, use of force, Charter, United Nations, Security Council, International Criminal Court